

TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ PERSPEKTİFİNDEN KADIN DOSTU KENTLERE BİR BAKIŞ

Selda TAŞDEMİR AFŞAR*

Öz: Kadın dostu kent yaklaşımı hem dünyada hem de Türkiye’de, kentte yaşayan kadınların eşitlikçi bir biçimde hem sunulacak hizmetleri planlama hem de sunulan hizmetlerden yararlanma ihtiyacı sonucunda ortaya çıkmıştır. Kadın dostu kent uygulamaları, kadınların güvenliğini sağlamak, sağlık hizmetlerine erişimlerini kolaylaştırmak, ekonomik bağımsızlıklarını artırmak ve toplumsal cinsiyet eşitliğini desteklemek gibi çeşitli hedeflerle şekillenmektedir. Son yıllarda da kadın dostu kent yaklaşımı özellikle Türkiye’de yıllarda toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik şiddetle mücadele gibi önemli konulara odaklanarak şekillenmeye başlamıştır. Ancak, bu alandaki gelişmeler, genelde yerel yönetimlerin inisiyatifleriyle ilerlemekle birlikte, ülke genelinde de yerel yönetimler düzeyinde de henüz yeterince yaygınlaşmamıştır. Kadınların kentsel haklardan yararlanmasının ön koşulu eşitliği önleyen bir kadın bakış açısına sahip kadınların kentsel konularda karar mekanizmalarında ve politika oluşturma süreçlerinde aktif katılımının olmasıdır. Bu bağlamda yerel yönetimlerde ve karar mekanizmalarında kadınların yer alması kentte sunulan hizmetlerden, şiddetle mücadele noktasında alınan önlem ve verilen koruyucu hizmetlere kadar kadınların ve kız çocuklarının ihtiyaçlarına yönelik hazırlanan ve uygulanan politikaların niteliğini ve sayısını arttırmaktadır. Bu noktada da bu yazıda kreş hizmetleri, siyasette temsil, hazırlanan Yerel Eşitlik Eylem Planları, Avrupa Yerel Yaşamda Kadın-Erkek Eşitliği Şartını imzalama durumu gibi kriterler bağlamında toplumsal cinsiyet perspektifinden Türkiye’deki kadın dostu kent yaklaşımı ve uygulaması değerlendirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Kent, Kadın dostu kent, Yerel yönetim, Belediyeler, Toplumsal cinsiyet eşitliği.

An Overview of Women Friendly Cities from the Perspective of Gender Equality

Abstract: The women-friendly city approach has emerged both in the world and in Turkey as a result of the need for women living in cities to both plan and benefit from the services to be provided in an egalitarian manner. Women-friendly city practices are shaped by various objectives such as ensuring women’s safety, facilitating their access to health services, increasing their economic independence and supporting gender equality. In recent years, especially in Turkey, the women-friendly city approach has started to take shape by focusing on important issues such as gender equality and combating violence against women. However, while developments in this field are generally driven by the initiatives of local governments, they have not yet become widespread enough at the level of local governments across the country. The prerequisite for women to enjoy urban rights is the active participation of women with a women’s perspective that prioritises equality in decision-making mechanisms and policy-making processes on urban issues. In this context, the participation of women in local governments and decision-making mechanisms increases the quality and number of policies prepared and implemented to meet the needs of women and girls, from the services provided in the city to the measures taken to combat violence and the protective services provided. At this point, in this article, the women-friendly city approach and practice in Turkey is evaluated from a gender perspective in the context of criteria such as nursery services, representation in politics, Local Equality Action Plans prepared, and the status of signing the European Charter on Equality between Women and Men in Local Life.

Key words: City, Women-friendly city, Local government, Municipalities, Gender equality.

Giriş

Dünya nüfusunun dağılımı incelendiğinde nüfusun büyük çoğunluğunun kentsel alanlarda yaşadığı, kentte yaşayanların ise cinsiyet, yaş, etnik köken, cinsel yönelimler, sağlıklı/engelli olma gibi farklı özellikleri nedeniyle farklı ihtiyaçlarının olduğu görülmektedir. Kentli insanların ihtiyaçlarının karşılanması, yaşadıkları ülkelerin vatandaşlık haklarının yanı sıra Lefebvre’nin özgürlük hakları, barınma hakları, bireyselleşme hakları ve katılım hakları olarak kategorileştirdiği kentli hakları ile mümkündür (Lefebvre, 2011). Hem ihtiyaçlar hem kentsel haklar hem de kentsel alanların

ihtiyaçlara karşılık verme biçimi ve durumu, sunulan hizmetlerden yararlanan kişi sayısı, hizmetlerin niteliği, kent mekanının kullanma şekli en temelde cinsiyete göre farklılık göstermektedir. Bu farklılıkların görmezden gelinerek farklı ihtiyaçlara cevap verebilecek şekilde organize edilmemesi, dezavantajlı kılınmış en önemli nüfus grubu olan kadınların kentsel alandan ve bu alanda sunulan hizmetlerden dışlanmasına yol açmaktadır. Diğer yandan kenti, kentsel yaşamı, bu yapı içerisinde sunulan hizmetleri, geliştirilen politikaları ve uygulamaları ataerkil toplumsal cinsiyet normlarından bağımsız

*Doç.Dr., Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü (ORCID No: 0000-0003-2769-0884)

Geliş Tarihi / Received : 20.12.2024

Kabul Tarihi / Accepted : 25.12.2024

düşünmek de mümkün değildir. Kentsel yaşam içerisindeki eşitsizliğin altını çizen çalışmalar (**MacKenzie, 1989/2002; McDowell, 1999'den akt. Efe Güney vd., 2022**) karar verici konumdaki yönetim organlarının erkek egemen olmasından kaynaklı olarak toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin yeniden üretildiğini göstermektedir. Bu eşitsizlik sorunu ile başa çıkmak için 1994 yılından itibaren *kadın dostu kent* yaklaşımı geliştirilmiştir.

Kadın dostu kent yaklaşımı çerçevesinde Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü (OECD)'nin 1994 yılında 27 ülkede kadınlar ve kentler üzerine araştırma yapmaya başlaması, Pekin'de düzenlenen Kadın Konferansı'nda kadınların yerel yönetimlerdeki temsil meselesinin ele alınması, 1996 yılında İstanbul'da düzenlenen BM-İnsan Yerleşimleri Konferansı'nda "kadınlar ve kentler-deki konumları" meselesine ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dair sorunlar dile getirilmesi (**Altay Baykan, 2015**), 1998 yılında Zimbabve'de toplanan, Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği (IULA)'nin yerel yönetimlerde toplumsal cinsiyet eşitliğini arttırmak için "Uluslararası Yerel Yönetimlerde Kadın Deklarasyonu"nun yayınlanması, kent yönetimlerinde kadın-erkek eşitliğinin sağlanması için oldukça önemli bir adım olmuştur. Türkiye'nin de üyesi olduğu Avrupa Konseyi ise Mart 1992'de Avrupa Kentsel Şartı 1 ve Mayıs 2008'de Avrupa Kentsel Şartı 2'yi kabul etmiş (**Erdinç, 2017 s.3**) sonrasında ise Avrupa Belediyeler ve Bölgeler Konseyi (CEMR) 2006 yılında Yerel Yaşamda Avrupa Kadın-Erkek Eşitliği Şartı'nı oluşturarak izlemeye başlamıştır. Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Dünya Teşkilatı'nın (UCLG) Avrupa Bölge Teşkilatı olan Avrupa Belediyeler ve Bölgeler Konseyi (CEMR), Avrupa çapında 40'dan fazla ülkeden 60 üye birlik üzerinden 115 binin üzerinde belediye ve bölgesel yönetimi temsil eden bir yapıdır. CEMR Eşitlik Şartını günümüzde 36 Avrupa ülkesinden 1850 belediye imzalamıştır (**Council of European Municipalities and Regions, 2021'den akt. Kıymaz Mert, 2021; Şener ve ark., 2024**).

Uluslararası düzlemde karşılık bulan kadın dostu kent yaklaşımı, kadınların eşit bir yurttaş olarak eğitim, sağlık ve sosyal hizmetlere, istihdam olanaklarına, ulaşım, konut, güvenlik gibi tüm kentsel hizmetlere, sosyal ve kültürel fırsat ve etkinliklere, şiddete maruz bırakıldıklarında haklarını güvence altına alacak mekanizmalarına erişimini, yerel yönetimlerin planlama ve karar alma süreçlerine katılımını olanaklı kılarak erkekler ile birlikte kentsel yaşamın tüm alanlarında eşit bir biçimde yer alma-

sını destekleyen kentlerdir (<http://www.kadindostukentler.com/kdk-kadin-dostu-kent.php>). Bu kenti mümkün kılmamanın tek yolu ise katılımcı yönetimi sağlayacak mekanizmaların yerel düzeyde oluşturulması, yerel yönetimlerin planlama ve karar süreçlerine kadınların ve toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının dahil edilmesi ve yerel yönetimler ile kadın kuruluşları arasında diyalog ve işbirliği alanlarının gelişmesidir (<http://www.kadindostukentler.com/kdk-kadin-dostu-kent.php>). Bu bağlamda BM Kadın ve Kız Çocuklarının İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Ortak Programı kapsamında hazırlanan rapora göre bir kentin 'kadın dostu' olarak kabul görmesi için bazı kriterleri karşılıyor olması gerekiyor ki bu kriterler;

- Yerel düzeyde kadınların önemli karar alma süreçlerinde var olmaları
- Yerel düzeyde eşitlik birimlerinin oluşturulması
- Eşitlik planlarının oluşturulması
- Toplumsal cinsiyet eşitliği istatistiklerinin oluşturulması ve raporlanması
- Bütçelemenin cinsiyete duyarlı bir şekilde hazırlanması
- Kadın sivil toplum örgütleri ile iletişim halinde olma
- Kadınlar için ulaşımın kolay hale getirilmesi
- Gençlerin kadın erkek eşitliği konusundaki bilincinin yükseltilmesi
- Kadınların spesifik ihtiyaçlarını karşılayacak erişilebilir, kaliteli ve ucuz sağlık hizmetlerinin verilmesi,
- Kadına karşı şiddetle mücadele ve güvenliğin sağlanması için mekanizmaların geliştirilmesi

şeklinde özetlenebilir (**Şenol, 2008**). Sıralanan bu kriterler sayesinde kadınların kamusal alana çıkma, bu alanları kullanma, kadının niteliğinin artmasıyla ekonomik özgürlüğünü elde etmesi gibi bir dizi olumlu gelişmeyi de beraberinde getirecektir. Kadının ataerkil normlar ve bu çerçevede bakım hizmetleri ve ev içi toplumsal cinsiyet rollerini yerine getirmeye çalışması ve erkek egemen zihniyetin tasarladığı alanlarda var olmaya çalışmaktadır. Ancak bir var olma sorunu yaşayan kadının karşılaştığı eşitsiz pratikler kadının kendine yatırım yapma, sosyalleşme, fiziksel aktivitelerde bulunma gibi basite indirgenebilecek deneyimlerden uzaklaştırmakta ve kadının fiziksel, ruhsal ve duygusal sağlığının bozulmasına hatta yine eşitsiz koşullar

nedeniyle bozulan sağlığına kavuşabilmek için sağlık hizmetlerinden de etkin bir biçimde yararlanmasına engel olmaktadır.

Kentlerin kadın dostu olabilmesi için -yukarıda da belirtildiği üzere- "kadınların ve kız çocuklarının kente dair gerek alt yapısal gerek sosyal gerekse mekânsal ihtiyaçlarının doğru şekilde analiz edilebilmesi ve bu ihtiyaçlar değerlendirilerek a) kadınlara özel kentsel hizmetler tasarlanması b) tüm hizmetlerin toplumsal cinsiyet eşitliği açısından değerlendirilerek sunulması" gerekmektedir (<http://www.kadindostukentler.com/kdk-kadin-dostu-kent.php>). Bu iki yaklaşım birbirine alternatif iki yaklaşım olmaktan öte, birlikte düşünülmesi gerekli paralel yaklaşımlardır. Bu bağlamda da kent ölçeğinde hizmet üreten temel aktörlerden birisi olan ve o kentte hizmet edenlere en yakın konumda olan belediyelerin de (**Şener, 2024, s.2**) bu hizmetleri toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinden sağlayarak kadınların ihtiyaçlarına cevap verilebilmesi gerekmektedir. Yani kadın dostu kent uygulamalarının hayata geçirilebilmesi için belediyelere/yerel yönetimlere büyük görevler düşmektedir. Örneğin kadın dostu kentler oluşturmak amacıyla Avrupa'da birçok şehirde belediyeler bünyesinde eşitlik faaliyetleri yürütecek ve bu faaliyetleri izleyerek raporlayacak -kentlerde yaşayan kadınların sorunlarına eğilmenin yanında belediyelerin aldıkları kararlar da cinsiyet eşitliğini gözetip gözetme diklerini takip etme görevinde olan- birimler oluşturulmuştur (**Kaymaz Mert, 2021**). Bunun yanı sıra uluslararası düzlemdeki sözleşmelere, belgelere taraf ve imzacı olarak yer alan belediyeler bu belgelerin gerekleri çerçevesinde eylem planları hazırlayıp, buna uygun faaliyetler gerçekleştirip toplumsal cinsiyet perspektifinden hizmetler sağlamaktadırlar. Bu anlatılanlar çerçevesinde bu yazıda kreş hizmetleri, siyasette temsil, hazırlanan Yerel Eşitlik Eylem Planları, Avrupa Kadın-Erkek Eşitliği Şartını imzalama durumu gibi kriterler bağlamında toplumsal cinsiyet perspektifinden, belediyelerin de hizmetlerine vurgu yaparak Türkiye'deki kadın dostu kent uygulaması değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeyi yapabilmek için önce nüfus yapısı hakkında kısa bir bilgi verilecek, ardından kadın dostu kent uygulamalarının kriterleri doğrultusunda mevcut istatistikler üzerinde kısa bir değerlendirme yapılacaktır.

Türkiye'de Kadın Dostu Kent Uygulamaları

Türkiye'de neden kadın dostu kentler olmalı ve/veya neden kadın dostu kente ihtiyaç var diye sorduğumuzda karşımıza dünya nüfusunun ortalamasını oluşturan kadın nüfusu erkeklerle eşit ve

eksiksiz bir biçimde kaynaklardan yararlanmadığı ve bunun dünyanın birçok yerinde bu şekilde olduğu bilgisi çıkmaktadır. TÜİK 2023 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları incelendiğinde Türkiye'de ikamet eden erkek nüfus sayısı 42 milyon 734 bin 71 kişi (%50,1) iken kadın nüfusu 42 milyon 638 bin 306 (%49,9) kişidir. Diğer yandan TÜİK'in 2022 yılı Kent-Kır Nüfus İstatistikleri verisine göre kır olarak sınıflandırılan ve Türkiye yüzölçümünün %93,5'ini oluşturan yerleşim yerlerinde toplam nüfusun %17,3'ü ikamet ederken, orta yoğun kent olarak sınıflandırılan ve ülke yüzölçümünün %4,9'unu oluşturan yerleşim yerlerinde nüfusun %14,8'i ikamet etmektedir. Bu verileri cinsiyet kırılımında incelediğimizde ise yoğun kent olarak sınıflandırılan yerlerde ikamet eden nüfusun %49,7'sini erkeklerin, %50,3'ünü ise kadınların oluşturduğu; orta yoğun kent olarak sınıflandırılan yerlerde ikamet edenlerin %50,3'ünü erkekler, %49,7'sini kadınlar; kır olarak sınıflandırılan yerlerde ikamet edenlerin ise %51,4'ünü erkekler %48,6'sını ise kadınlar oluşturmaktadır.

Kentte yaşayan kadın nüfus oranı fazla olmasına rağmen kadınlar erkek egemen tavrın ve bu bağlamda geliştirilen uygulamaların yol açtığı kentsel alandaki kadının ikincilleştirilmesine yol açan uygulamaların altında ezilmektedirler. Bu ezilmeyi ortadan kaldırmak amacıyla hem dünyada hem de ülkemizde çeşitli girişimler başlatılmıştır. Bunlardan biri de BM tarafından geliştirilen ve dünya genelinde uygulanan Kadın Dostu Kentler Projesi'dir. Bu proje, 1998 yılında Latin Amerika'da cinsiyete duyarlı yerel yönetimler tarafından başlatılmış; 2003 yılında Asya ülkelerinde tekrarlanmış ve sonrasında da Kore, Finlandiya, Hindistan, Türkiye gibi farklı toplumsal ve kültürel özelliklere sahip ülkelerin olduğu on yedi farklı ülkede, yüzü aşkın kentte uygulanmıştır (**unhabitat.org/gender-equality-network/, 2015'den akt**).

Her ne kadar "kadın dostu kent" (KDK) terimi daha çok Türkiye'ye ve Seoul Büyükşehir Belediyesi'nin bağımsız bir girişimine özgü olsa da bu fikir başta BM birimleri olmak üzere, çeşitli uluslararası kuruluşlar, ulusal kurumlar, yerel yönetimler ve sivil toplum örgütlerinin savunduğu kapsayıcı kentsel yönetim anlayışının bir bileşenidir ve karşımıza "Kızlar İçin Kentler", "Kadınlar ve Kızlar İçin Güvenli Şehirler ve Güvenli Kamusal Alanlar", "Kadınlar için Çalışan Şehirler Tasarlamak", "Kadın-Dostu Çözümler", "Yerel İdarelerde Toplumsal Cinsiyetin Anaakılaşması" şeklinde de çıkmaktadır (**Shaheed, 2021; UN-Habitat, 2008, 2022; UN Women, 2018; 2019'dan akt. <https://feministbellek.org/kadin-dostu-kentler/>**).

Türkiye’de Birleşmiş Milletler tarafından desteklenen ve Sabancı Vakfı, 10 ülke ile çok sayıda kadın sivil toplum kuruluşunu katılımı ile yürütülen ilk uygulama **Kadın Dostu Kentler-1 Ortak Programı**’dır. Programın ilk aşaması 2006-2010 yılları arasında İzmir, Kars, Nevşehir, Şanlıurfa, Trabzon ve Van olmak üzere 6 ilde uygulanmış; başarılı olunca da **Kadın Dostu Kentler-2 Ortak Programı**, toplumsal cinsiyeti yerel yönetişime dahil etmek amacıyla 2011 yılında başlatılmış 2014 yılında tamamlanmıştır. Program’a dahil olma isteği ile başvuran aday iller ‘kapasite’ ve ‘ihtiyaç’ esasına göre yapılan sıralamada Adıyaman, Antalya, Bursa, Gaziantep, Malatya, Mardin, Samsun olmak üzere 7 yeni il Ortak Program’a dahil olmuştur. Bu program Türkiye’de toplumsal cinsiyet eşitliği çalışmalarını yerel yönetimlere taşıyan ilk program olmuştur. Program ile yerel yönetimlerin planlama, programlama ve uygulama süreçlerine toplumsal cinsiyet eşitliğini dahil etmek ve bu çerçevede de yerel yönetimler ile kadın örgütlerinin arasındaki iş birliği kurarak her iki örgütün de güçlendirilmesini amaçlamıştır. Bu bağlamda da **Özsoy ve Sipahi (2016, s.39)**’nin aktardığına göre bu proje kapsamındaki kentlerin öncelikleri “kadınların kentsel hareketliliğinin artması, eğitim ve sağlık hizmetlerinden erkeklerle eşit oranda faydalanmaları, ekonomik hayata ve karar alma mekanizmalarına katılımlarının artırılması ve kadınlara yönelik şiddetle mücadelede kararlı ve etkili adımlar atılmasıdır.”

Avrupa Yerel Yaşamda Kadın – Erkek Eşitliği Şartı ve Yerel Eşitlik Eylem Planı

Kadın dostu kent yaklaşımının uygulamaya dönüştürülebilmesi için en önemli belgelerden birisi olan Avrupa Yerel Yaşamda Kadın – Erkek Eşitliği Şartı’dır. Yukarıda da bahsi geçtiği üzere Avrupa Belediyeler ve Bölgeler Konseyi (CEMR), Avrupa’da yerel ve bölgesel ölçekte toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması amacıyla 2006 yılında ‘Avrupa Yerel Yaşamda Kadın – Erkek Eşitliği Şartı’nı hazırlayarak, üyelerinin imzasına sunmuş ve bu Eşitlik Şartını günümüzde Türkiye’den 2024 yılı sonu itibarıyla 77 belediye imzalamıştır (https://www.tbb.gov.tr/Tr/icerik_cemr-avrupa-yerel-yasamda-kadin-erkek-esitligi-sarti_304).

Avrupa Yerel Yaşamda Kadın – Erkek Eşitliği Şartı’nın ikinci ve üçüncü bölümlerinde imzalayarak taraf olan belediyelerin Yerel Eşitlik Eylem Planları (YEEP) hazırlamaları teşvik edilmektedir (**CEİD, 2024**). Yerel Eşitlik Eylem Planları, yerel yönetimlerin yerel düzeyde kadın erkek eşitliğinin sağlanması ve kadının statüsünün güçlenmesi için izlemeleri gereken yol haritasını belirlemek üzere hazırladıkları kilit belgelerdir (<http://>

www.kadindostukentler.com/proje-yeep.php

Birleşmiş Milletler Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Engellenmesi Sözleşmesi (CEDAW) ve diğer ulusal / uluslararası plan ve belgelerle uygun olarak eğitim, sağlık, istihdam, yönetim mekanizmalarına katılım, kadına yönelik şiddet ve kentsel hizmetler alanında hazırlanan Yerel Eşitlik Eylem Planları, illerdeki yerel yönetimlerin, taşra teşkilatlarının, valiliklerin, il özel idarelerinin ve elbette ki sivil toplumun yerel düzeyde toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak için üstlenmeleri gereken sorumlulukları ve oluşturmaları gereken işbirliklerini tarif eden kilit bir belge olarak tüm paydaşların katılımı ile hazırlanmaktadır. Bu planların en önemli özelliği ise belirlenen altı alana dair bütüncül bir perspektifle ele alınmasıdır. Çünkü kadının yaşamış olduğu eşitsizlik sadece bir alanda yaşadığı sorunla açıklanamayacağı gibi çözüm önerilerinin de geliştirilebilmesi için mevcut sorun ve yaşanan eşitsizliğin tüm yönlerine bakmak gerekmektedir. Yukarıda da belirtildiği gibi CEMR’i imzalayan belediyelerin YEEP hazırlaması teşvik edilirken YEEP hazırlamak için CEMR Şartı’nın imzalanmış olması bir zorunluluk değildir. CEMR, Şart’ı imzalayan tarafları YEEP hazırlamaları ve hayata geçirmeleri konusunda teşvik eden bir mekanizmadır. Nitekim Türkiye’de de Şart’ı imzalamamış pek çok belediyenin, örneğin Mersin ve İstanbul Büyükşehir Belediyelerinin, YEEP hazırlamış olduğunu görüyoruz (**CEİD, 2024**). Yerel Eşitlik Eylem Planları, özellikle kadınların yaşadıkları kentlerde karşılaştıkları eşitsizlikleri ve ayrımcılığı ortadan kaldırmayı hedeflerken, Kadın Dostu Kent uygulamaları da bu hedefleri somut hale getiren, kadınların eşit ve nitelikli düzeyde hizmet almasını sağlamaya yönelik kentsel politikalar ve uygulamalardır. Bu nedenle de Yerel Eşitlik Eylem Planlarının Kadın Dostu Kent uygulamalarının temel politikalarını şekillendirdiği ve rehberlik ettiği; her ikisinin de yerel yönetimlerin kadın ve kız çocuklarının güçlenmesi, eşitlenmesi ve sonucunda da yaşam kalitelerinin artırılmasına yönelik çalışmalarının güçlü birer parçası olduğu söylenebilir. Bu bağlamda il ve ilçe belediyeleri düzeyinde YEEP hazırlayan belediye verisi tutulmazken CEİD tarafından 2024 yılında yapılan çalışmaya göre sadece 9 Büyükşehir Belediyesi (*Adana, Ankara, Antalya, Bursa Denizli, Eskişehir, İstanbul, İzmir, Mersin*) YEEP hazırlamışken geriye kalan 21 Büyükşehir Belediyesi (*Aydın, Balıkesir, Diyarbakır, Erzurum, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kayseri, Kocaeli, Konya, Malatya, Manisa, Mardin, Muğla, Ordu,*

Tablo1. Türkiye’de CEMR’i İmzalayan Belediyeler

Belediye Adı	CEMR Şartı -İmza Tarihi	Belediye Adı	CEMR Şartı -İmza Tarihi
1. Bornova B.	07.02.2013	40. Atakum B.	01.12.2021
2. Denizli B.B.	19.06.2013	41. Odunpazarı B.	06.12.2021
3. Trabzon B.B.	11.06.2013	42. Edremit B.	08.12.2021
4. Kars B.	14.05.2013	43. Kartal B.	24.12.2021
5. Bursa B.B.	02.05.2013	44. Yenimahalle B.	27.12.2021
6. Muratpaşa B.	30.06.2013	45. Selçuk B.	08.03.2022
7. Nevşehir B.	23.06.2013	46. Menteşe B.	08.03.2022
8. İzmir B.B.	14.06.2013	47. Seyhan B.	15.04.2022
9. Adana B.B.	12.09.2013	48. İstanbul B.B.	03.10.2022
10. Tarsus B.	18.12.2013	49. Dazkırı B.	11.10.2022
11. Çankaya B.	11.11.2013	50. Eskişehir B.B.	12.10.2022
12. Antalya B.B.	13.01.2014	51. Merzifon B.	14.10.2022
13. Büyükçekmece B.	14.01.2014	52. Çine B.	18.11.2021
14. Ortahisar B.	05.05.2014	53. İzmit B.	18.11.2021
15. Giresun B.	13.02.2014	54. Kırklareli B.	18.11.2021
16. Ordu B.B.	25.06.2014	55. Burdur B.	18.11.2021
17. Osmangazi B.	11.12.2014	56. Çukurova B.	18.11.2021
18. Akdeniz B.	04.12.2015	57. Ovacık B.	18.11.2021
19. Beylikdüzü B.	02.06.2015	58. Balçova B.	25.10.2022
20. Şişli B.	06.10.2015	59. Kuşadası B.	01.11.2022
21. Kadıköy B.	06.04.2016	60. Tepebaşı B.	03.11.2022
22. Süleymanpaşa B.	04.08.2017	61. Amasra B.	18.11.2022
23. Urla B.	11.09.2017	62. Edirne B.	06.01.2023
24. Gaziantep B.B.	05.09.2018	63. Buca B.	04.05.2023
25. Karabağlar B.	06.12.2018	64. Gazıemir B.	01.06.2023
26. Toroslar B.	08.09.2019	65. Narlıdere B.	01.06.2023
27. Karşıyaka B.	27.12.2019	66. Fındıklı B.	02.01.2024
28. Bodrum B.	08.03.2020	67. Beşiktaş B.	08.03.2024
29. Avcılar B.	21.09.2020	68. Diyarbakır Yenişehir B.	12.07.2024
30. Çiğli B.	25.01.2021	69. Muğla B.B.	29.07.2024
31. Nilüfer B.	04.03.2021	70. Konak B.	02.09.2024
32. Mezitli B.	24.05.2021	71. Yüreğir B.	03.09.2024
33. Tunceli B.	28.05.2021	72. Bağlar B.	01.10.2024
34. Bayraklı B.	05.11.2021	73. Bismil B.	01.10.2024
35. Yenişehir B.	18.11.2021	74. Silvan B.	01.10.2024
36. Ahmetbey B.	18.11.2021	75. Maltepe B.	16.10.2024
37. Adalar B.	18.11.2021	76. Sur B.	21.10.2024
38. Ardahan B.	18.11.2021	77. Didim B.	31.10.2024
39. Tuzlukçu B.	18.11.2021		

Sakarya, Samsun, Şanlıurfa, Tekirdağ, Trabzon, Van) YEEP hazırlamamıştır. Diğer yandan belediyelerde toplumsal cinsiyet eşitliğinin gerçekleştirilmesi amacıyla eşitlik birimleri de kurulmaktadır ve bu planları hazırlama sorumluluğu bu eşitlik birimlerine aittir. Türkiye’de 2023 Aralık ayı itibarıyla 35 eşitlik birimi bulunduğu, eşitlik birimlerinin daha

çok İzmir (Büyükşehir Belediyesi de dahil olmak üzere 11 belediyede) ve İstanbul’da (9 belediyede) yoğunlaştığı; İzmir’de eşitlik İstanbul’da, Eskişehir ve Mersin’de 3 eşitlik biriminin Ankara’da ise sadece Çankaya Belediyesi’nde 1 eşitlik biriminin olduğu ve coğrafi olarak da bu birimlerin ülke geneline yaygınlaşmadığı görülmektedir (**CEİD, 2024**).

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği: Önleyici ve Koruyucu Mekanizmalar

Bir ülkede toplumsal cinsiyet eşitliğinin durumunu kadınların siyasal alana katılımı, fırsat eşitliği, eğitim imkânlarına erişim, sağlık hizmetlerine ulaşım, kadının ekonomiye katılımı” göstergeleri üzerinden her yıl düzenli bir şekilde Dünya Ekonomik Forumu (WEF) tarafından yayınlanan Cinsiyet Eşitliği Raporu 2024 yılı verilerine göre küresel cinsiyet eşitliği oranı 2023 yılına göre %0,1 puan artarak %68,5’den %68,6’ya ulaşmıştır. Türkiye ise 146 ülke arasında 127. sırada yer alarak neredeyse tüm göstergelerde (örneğin kadınların üst düzey liderlik seviyesindeki işgücü oranı %18,5, teknik ve profesyonel işgücü oranı %42,4) Avrupa’daki en alt sınır ülkesi konumundadır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin en görünür olduğu alanlardan birisi ne yazık ki kadınlara yönelik uygulanan şiddetin oranlarındaki yüksekliktir. Kadın dostu kent uygulamaları ile kadına yönelik şiddet konusundaki önleyici ve koruyucu hizmetlerin geliştirilmesi ve sunulması arasında da bir bağlantı kurulabilmektedir.

Yerel yönetimler 5393 Sayılı Belediyeler Kanunu’nun “sağlık, eğitim, spor, çevre, sosyal hizmet ve yardım, kütüphane, park, trafik ve kültür hizmetleriyle, yaşlılara, kadın ve çocuklara, özörlülere, yoksul ve düşkünlere yönelik hizmetlerin yapılmasında beldede dayanışma ve katılımı sağlamak, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği artırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımına yönelik programlar uygulansın” maddesi uyarınca çalışmalar yapmaktadırlar. Hizmetlerin verilmesi noktasında öncelikli olarak değerlendirilen dezavantajlı kılınmış gruplardan birisi olan kadınlara yönelik olarak da yerel yönetimler meslek kursları, hobi kursları, gez ve kültürel etkinlikler düzenlemekte, kadınların farklı konulardaki bilgi ve farkındalık düzeylerinin arttırılmasına yönelik olarak da seminer gibi çalışmalar da yapmaktadırlar. Ancak Yüksel Kaptanoğlu (2024)’nin da belirttiği gibi kadınlara yönelik şiddet dünya genelinde alarm vermektedir. DSÖ’nün 2021 yılında açıklanan tahminleri dünya çapında her 10 kadından 3’ünün 15 yaşından itibaren partner/ eş/sevgili şiddetine maruz bırakıldığını göstermektedir (WHO, 2021’den akt. Yüksel Kaptanoğlu, 2024). Türkiye genelinde 2014 yılında yapılan “Aile İçi Şiddet Araştırması” verilerine göre evli kadınlar arasında fiziksel şiddet oranı %36 iken her 10 kadından yaklaşık 4’ü eşi veya birlikte olduğu erkeklerin fiziksel şiddetine maruz bırakılmışlardır (HÜNEE, 2014). Aynı araştırmanın bir başka verisi ise evli kadınların %12’sinin yaşamın herhangi bir döneminde cinsel şiddete, kadınların %44’ünün

eşi veya birlikte olduğu erkeğin duygusal şiddetine, %30’unun ise ekonomik şiddete maruz kaldığı şeklindedir. Şiddete maruz bırakılan bu kadınların %89’u herhangi bir kurum ya da kuruluşa başvuru yapmamışken başvuranların da en çok kolluk güçlerinden polise başvuru yaptığı sonucuna ulaşılmıştır (HÜNEE, 2014).

Şiddetin önlenmesi ve koruyucu hizmetlerin sunulması noktasında devlet kurumları, yasası ile birlikte önleyici ve koruyucu hizmetler almakla yükümlü iken 5393 Sayılı Belediyeler Kanunu da şiddetle mücadele noktasında yerel yönetimlere sorumluluk yükleyerek nüfusu 100.000’i aşan yerel yönetimlerin sığınmaevi açma zorunluluğu getirmektedir. Bu maddeye karşın sığınmaevi açma yükümlülüğünü yerine getirmeyen çok fazla belediye bulunmaktadır. Türkiye’de Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın 112, Belediyelerin 33, Göç İdaresi Başkanlığı’nın 3, Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı olmak üzere Sivil Toplum Örgütlerine ait 1 sığınmaevi olmak üzere toplam 149 sığınmaevi bulunmaktadır (<https://www.aile.gov.tr/ksgm/haberler/aile-ve-sosyal-hizmetler-bakanligi-kadin-konukevlerini-yayginlastiriyor/>). 30 büyükşehir belediyesinden sadece 10 büyükşehir belediyesinin (Ankara, Antalya, Aydın, Bursa, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kocaeli, Mersin ve Tekirdağ) sığınmaevi hizmeti bulunmaktadır. Ancak nüfusu 100.000’i aşan 215 belediyenin sığınmaevi açma yükümlülüğü olmasına rağmen bu yükümlülüğü yerine getirmediği için İçişleri Bakanlığı tarafından 2022 yılı Nisan ayında bu belediyelere yazı gönderilerek “kadın konukevi açılması konusunda çalışmalar yapılması ve bu sürecin de il valiliği tarafından takip edilmesi” talep edilmiştir (https://www.icisleri.gov.tr/nufusu-100-binin-uzerindeki-belediyeler-kadin-konukevlerini-hizmete-alacak)).

Diğer yandan Türkiye’de şiddete maruz kalan kadınlara danışmanlık hizmeti sunan ASHB bağlı Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM) ile belediyelere bağlı Kadın Danışma Merkezleri (KDM) bulunmaktadır. Kadın Dayanışma Vakfı yazmış olduğu raporda KDM’lerin kadına yönelik şiddete maruz kalan kadınlara, bu şiddetle mücadele edebilmek için ihtiyaç duyabilecekleri farklı şekillerdeki (örneğin başvuru alma, psikolojik, hukuki destek sunmak, deneyim paylaşımına yönelik dayanışma ortamı hazırlamak, kurumlar hakkında bilgilendirmek, sosyal yardım, sağlık gibi hizmetlere yönlendirmek ve bu hizmetlerden yararlanmasını kolaylaştırmak, veri tutmak ve paylaşmak gibi) destekleri sağlayan merkezler olması gerektiğini ifade etmektedir (KDV, tarihsiz’den akt. Şener, 2024).

Kadın Danışma Merkezi Hizmeti Sunan 13 Büyükşehir Belediyesi vardır (Adana, Ankara, Bursa, Eskişehir, Hatay, İstanbul, İzmir, Mersin, Muğla, Sakarya, Şanlıurfa, Tekirdağ, Trabzon) (**Şener, 2024**). Ayrıca sadece belediyeye bağlı sığınmaevinde kalan ve sonrasında bağımsız yaşama geçme sürecindeki kadınlara barınma evi ve lojman desteği sağlayan sadece iki büyükşehir belediyesi vardır ki bunlar da İzmir ve Ankara Büyükşehir Belediyeleridir. Bu verilen bilgi ve istatistiklerden yola çıkarak belediyelerin kadınlara karşı şiddeti önleyici ve kadınları koruyucu hizmetler noktasında çok yeterli olmadıklarını, kadın dostu kent olmanın kriterini yeterince karşılayamadıklarını görmekteyiz.

Ulusal ve Yerel Siyasette Kadın Temsili

Kentler düzeyinde eşitliğin sağlanabilmesi; adil ve eşit bir biçimde hizmet verilebilmesi için kadınların karar alım süreçlerine dahil olması gerekmektedir. 2023 Cumhurbaşkanlığı ve Milletvekili seçimlerine göre Mecliste bulunan kadın milletvekili sayısı 121 iken Adıyaman, Aksaray, Amasya, Ardahan, Artvin, Bayburt, Bilecik, Bingöl, Bolu, Burdur, Çanakkale, Çorum, Elâzığ, Erzincan, Gümüşhane, Iğdır, Karabük, Karaman, Kırıkkale, Kırklareli, Kırşehir, Kilis, Kütahya, Niğde, Ordu, Rize, Sinop, Tokat, Uşak, Yozgat ve Zonguldak olmak üzere 31 il kadın milletvekilleri tarafından temsil edilemeyecek iller arasındadır. 2023 seçim sonuçlarına göre Nevşehir ve Giresun ise Türkiye Cumhuriyeti tarihinde Meclis'e ilk kez kadın milletvekili gönderen iller olmuştur. Diğer yandan kadın dostu kent olmanın en önemli göstergelerinden birisi de kadınların karar mekanizmalarında temsil edilmeleridir ki bu da yerel seçimlerde aday gösterilme ve seçilme oranlarından anlaşılabilir. 31 Mart 2024 Yerel Seçimlerinde İlçe Belediye Başkanı Kadın Aday oranı %11,58 olurken İl-Büyükşehir Başkanı Kadın Aday oranı %14,3 de kalmıştır. Yerel seçimlerinde 81 kentin 11'inde kadın belediye başkanları seçilirken Türkiye genelinde 922 ilçenin 61'inde de kadın belediye başkanı olmuştur. Hem genel hem de yerel seçimlerde aday gösterilme ve seçilme oranlarına bakıldığında kadın dostu kent olma yolunda önemli adımlardan birisi olan karar mekanizmalarında ve siyasette temsil edilme kriterinin genel olarak Türkiye Cumhuriyeti içerisinde çok da karşılanmadığı görülmektedir. Kadınların siyasetin her aşamasında kadın dostu kentler açısından da yerel yönetimler içerisinde yer alabilmesi için her ne kadar cinsiyet kotası uygulamasının uygulanması önerilirken (**Kaymaz Mert, 2021**). Yer-yüzü Kalkınma Kooperatifi'nin UNWOMEN birimi

desteğiyle 2023 yılında tamamladığı "Türkiye'de Siyasette Kadınlara Yönelik Şiddet Araştırması"nda birçok siyasi partinin tüzüklerinde cinsiyet kotası olmasına rağmen milletvekili seçimlerinde kadın adaylara en alt sırada yer verdikleri bu nedenle en uygun uygulamanın fermuar sistemi olduğu belirtilmiştir (**Kaptanoğlu ve ark., 2023**). Genel ve yerel seçim sonuçlarına yönelik verilen bilgiler Türkiye'de yerel yönetim düzeyinde karar verici mekanizmaların yani kente dair planlamalar, üretilen ve uygulanan politikaların erkeklerin elinde olduğu görülmektedir. Kentte yaşayan kadın nüfus oranının yüksekliğine rağmen kadınlar tarafından alın(a)mayan barınma, konut, güvenlik, ulaşım, eğitim ve sağlık gibi alanlardaki kararların kadınları doğrudan olumsuz yönde etkilediği ve yaşamlarını zorlaştırdığı söylenebilmektedir.

Kreş ve Okul Öncesi Eğitim Hizmetleri

Kadınlar ulusal ve yerel meclislerde temsil edildikleri, karar mekanizmalarında yer alamadıkları için bu kararları etkileyememektedirler. Karar mekanizmalarında bulun(a)madıkları için kadınların eşit bir biçimde alamadıkları hatta kadınlara yönelik hizmetlerin eksik kaldığı alanlardan birisi de kadınların iş gücü piyasasına girişlerini kolaylaştıracak, sosyalleşebilecekleri, kendilerine zaman ayırabilmelerini olanaklı kılan çocuk bakım hizmetlerinin sağlandığı kreş ve/veya gündüz bakım hizmetleri alanıdır. Türkiye'de son aylarda tartışma konusu haline gelen yerel yönetimler tarafından sunulan okul öncesi ve/veya kreş hizmetinin istatistikleri incelendiğinde MEB'in 2022-2023 dönemine ilişkin verilerine göre Türkiye'de 3-6 yaş arası çocukların kaydedildiği toplam 18 bin 244 anaokulunun olduğu, bunların 6 bin 300'ünün Bakanlığa ait olduğu, 4 bin 253'ü ise özel anaokulları olduğu görülmektedir (<https://www.meb.gov.tr/2023-2024-egitim-ogretim-istatistikleri-aciklandi/haber/34977/tr>). Belediyeler, özellikle erken çocukluk eğitimi hizmetlerinde önemli bir rol oynamaktadır. 2023 yılı itibarıyla 16 büyükşehir belediyesinin (Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bursa, Diyarbakır, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İstanbul, İzmir, Kocaeli, Manisa, Mersin, Muğla) kreş hizmeti verdiği (**Şener, 2024, s.3**) ancak belediyenin kreş hizmetini veriyor olması, belediye sınırları içerisindeki ihtiyaç duyan herkesin bu hizmetten yararlandığı anlamına gelmediği Eskişehir Büyükşehir Belediyesi örneği üzerinden açıklanabilir. Eskişehir Büyükşehir Belediyesi'ne ait sadece bir kreş bulunduğu için bu kreşin Eskişehir'in büyüklüğü düşünülduğünde bunun

yeterli olmadığı, olmayacağı açıktır. Daha kötü bir tablo ile engelli çocuk bakımı konusunda karşılaşılmakta, büyükşehir belediyelerinin sadece dördü (Antalya, Diyarbakır, İstanbul, Mersin) ailelerin engelli çocuklarını kısa bir süreliğine bırakabilecekleri Mola Evi hizmeti sunmaktadır (**Şener ve ark.,2024'den akt. Şener, 2024**).

Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme

Kadın dostu kent uygulamasının kriterlerinden birisi de Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme (TCDB)'dir. Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme, cinsiyetlerarası eşitliği sağlamak için bütçelerin cinsiyet temelinde ele alınması, bütçeleme sürecinin her aşamasında toplumsal cinsiyet perspektifinin içerilmesi ve gelirler ile harcamaların yeniden yapılandırılması (**COE, 2005'den akt. Günlük Şenesen ve diğerleri, 2017**) olarak açıklanabilir. Uluslararası kurumların ve/veya sivil toplum kuruluşlarının da desteğiyle yürütülen projeler sayesinde Türkiye'de bazı belediye politika ve bütçelerinde TCDB girişimleri ile karşılaşmaktayız. Bu kentler Adıyaman, Antalya, Aydın, Bursa, Çanakkale, Edirne, Erzincan, Eskişehir, Gaziantep, İzmir, Kahramanmaraş, Kars, Kastamonu, Kayseri, Kocaeli, Malatya, Mardin, Nevşehir, Ordu, Samsun, Şanlıurfa ve Trabzon'dur. Ayrıca İstanbul Beylikdüzü ve Eskişehir Odunpazarı ilçe belediyeleri gibi bazı belediyeler de uluslararası ya da ulusal bir proje süreciyle bağlantılı olmaksızın, belediyenin yönetim ve bütçe süreçlerine TCDB'yi ekleme çalışmaları yürütmüştür/yürütmektedir (**Yakar Önal, 2021; Yücel, 2023**). Ancak hâlâ 2023'te bütçelerin cinsiyet duyarlılığının çok zayıf olduğunu; ayrılan kaynakların düşüklüğünden kaynakların harcama biçimini izleyip denetleyebileceğimiz yapıların yokluğuna kadar bütçeleme ve toplumsal cinsiyet politikalarında çok fazla sorun olduğunu söylemek yanlış olmaz (**Yücel, 2023**).

Sağlık Hizmetlerine Erişim

Temel insan haklarından sağlık hizmetlerine özellikle kadın ve kız çocukları erişememektedir. Ancak kapsamlı ve nitelikli sağlık hizmetine erişim finansal olanaklar, sağlık tesislerinin ve sağlayıcılarının varlığı, sağlık kuruluşlarının erişilebilirliği, sağlık güvencesinin varlığı, destekleyici gelenek ve kültürel inançlar ile dil olanaklarla mümkündür ve bu olanakların kadınların kullanımına sunulması gerekmektedir. Ancak ekonomi, istihdam, eğitim, ulaşım gibi alanlarda yaşanan toplumsal cinsiyet eşitsizliği kadınların ve kız çocuklarının sağlık hizmetlerine erişimini de engellemektedir. Ayrıca, toplumsal eşitsizlikler kadının sağlık

hizmetlerine ulaşımını zorlaştırmakla kalmayıp, istenmeyen gebelik, cinsel yolla bulaşan hastalıklar ve şiddete maruz kalma riskini de artırmaktadır (**Manderson, 1999; Sezgin, 2015; Gozlu & Tatlıdil, 2015'den akt. Tekin, 2024**). Türkiye'deki 7 bölgedeki mevcut sağlık verilerinden ikincil analiz yapan Tekin'in çalışmasına göre Marmara Bölgesi toplam sigortalı kadın sayısının, lisans ve üstü eğitimin, ölüm oranlarının en yüksek, Doğu Anadolu ise bu alanlarda en düşük oranlara sahip olduğu; sağlık hizmet sunumu ile ilgili veriler incelendiğinde ise hastane, yatak ve aile hekimliği sayılarının en yüksek olduğu bölgenin yine Marmara iken en düşük olduğu bölgenin ise Doğu Anadolu bölgesi olduğu, hekime müracaat sayısı kişi başına göre ele alındığında ise Güneydoğu ve Doğu Anadolu Bölgesinin ülkenin ortalamasından düşük bir ortalama sahip olduğu gözlemlenmiştir. Aynı araştırmanın verilerine göre kadınlara yönelik sağlık hizmetleri ile ilgili veriler değerlendirildiğinde hastane, aile hekimliği ve yatak sayılarının en yoğun olduğu bölge Marmara iken en düşük olduğu bölge Doğu Anadolu Bölgesi olduğu, ayrıca, Doğu Anadolu Bölgesi ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi hekime başvuru oranlarının en düşük olduğu bölgeler olduğu ortaya konmuştur. Bu veriler urumun kadın eğitim seviyesi, istihdamda olma durumu, gelir elde edebilme kapasitesi ve sağlıkla ilgili farkındalık ve bilincin düşük olmasının yanı sıra gelenekler ve dil bariyeri ile de ilgili olabileceği unutulmamalıdır. Sağlık hizmeti sunma noktasında 5393 sayılı Belediyeler Kanunu sadece sağlık konusundaki tedavi edici hizmetleri değil koruyucu hizmetler noktasında da belediyelere görev ve sorumluluk yüklemektedir. 5393 Sayılı Kanun'un 14 maddesi "*belediyeler, mahalli müşterek nitelikte olmak şartıyla, sağlıkla ilgili her türlü tesisi açabilir ve işletebilir.*" demektedir. Bu bağlamda belediyeler de sağlık tesisi kurarak hizmet verebileceği gibi aşılama, içme suyunun ve yiyeceklerin denetlenmesi, ana-çocuk sağlığı, hastalık tarama programları, hıfzıssıhha tedbirleri, atıkların denetimi, hayvan hastalıklarının denetimi, hava ve su kirliliği gibi hastalık riski taşıyan çevre şartlarının kontrolü, esrar ve uyuşturucu kullanımına karşı yürütülen kampanyaların yanı sıra spor ve egzersiz imkânlarının da oluşturulması koruyucu hizmetler içerisindedir (**Şahin, 2024**). Diğer yandan kadınlara yönelik şiddet de bir halk sağlığı sorunudur ve yukarıda da bahsedildiği üzere kadınlara yönelik şiddetle mücadelede de belediyelerin etkin görev ve sorumluluk alması, yükümlülüklerini yerine getirmesi gerekmektedir.

Son Söz

Kadın dostu kent olma hedefi doğrultusunda kadınları kentsel yaşamın her alanına adil ve kapsayıcı bir biçimde dâhil edebilmek için kadınların maruz kaldıkları ekonomik eşitsizlikleri giderecek, şiddetle mücadelelerinde destek olacak, eğitim fırsatlarından ve sağlık hizmetlerinden eşit bir şekilde yararlanmalarını sağlayacak ve söz sahibi olma ve temsil edilme haklarını artıracak çalışmaların merkezi ve yerel yönetim sorumluluğu ve bilinciyle yapılması gerekmektedir. Yaşamın tüm alanlarına ve dolayısıyla da toplumsal yapıya sirayet eden toplumsal cinsiyet eşitsizliğine bağlı olarak kentsel planlama ve organizasyonlar ile bu alanda sunulan hizmetler kadın ve kız çocuklarının ihtiyaçları gözetenmeden oluşturulmaktadır. Halbuki barınmadan güvenliğe, ulaşımdan eğitime ve sağlığa kadar bu alanlarda alınan kararlar tüm nüfusun neredeyse yarısını oluşturan kadınların yaşamını olumlu ve/veya olumsuz yönde etkilemekte dolayısıyla da kadınların eşit bir biçimde yaşam sürmesini sağlamakta ya da eşitsizliklerle mücadele etmesine yol açmaktadır. Kreş hizmeti, yeterince aydınlatılmış ve güvenliği sağlanmış sokaklar, nitelikli ve kadının ihtiyacına göre tasarlanmış toplu taşıma hizmet, kadının ihtiyaçlarına göre düzenlenmiş park, mekân hizmetinin yanı sıra kadınlara şiddeti önleyici ve koruyucu hizmetlerin sunulması kadınlara yerel yönetimler tarafından sunulması gereken ilk akla gelen hizmetlerdir. Bu hizmetlerin sunulmaması, bu yazıya konu olan kadın dostu kent yaklaşımının ilke ve kriterlerinin politikaya dönüştürülemediğinin, sadece kağıt üzerinde kaldığını göstermektedir.

Ancak ulusal ve yerel düzeyde kadın dostu kent uygulamasını öncelesin ya da öncelemesin tüm yönetim kademesinin hak temelli bir perspektiften ve toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı bir biçimde bu hizmetleri dezavantajlı kılınmış gruplara özellikle de kadın ve kız çocukları için erişilebilir kılması gerekmektedir. Kadınların eşit bir biçimde hizmet temsil talebi; anayasal bir haktır, demokrasinin vazgeçilmez unsurdur.

Kaynakça

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü web sayfası <https://www.aile.gov.tr/ksgm/haberler/aile-ve-sosyal-hizmetler-bakanligi-kadin-konukevlerini-yayginlastiriyor/>

Altay Baykan, D. (2015). *Yerel yönetimler için kadın dostu kent planlaması ve tasarım ilkeleri kitabı*. Ankara: Uzerler Matbaacılık.

CEİD. (2024). *Yerel yönetimler için yerel eşitlik* <https://ceidizler.ceid.org.tr/dosya/yeephazirlamarehberipdf.pdf>, Erişim Tarihi, 9 Aralık 2024

Efe Güney, M., Akbudak, H., Ay, F., Tuncay, B., Tanrıverdi, S., Şanlı, N. (2022). *Kadın dostu kent planlama yaklaşımı kapsamında güvenlik kriterinin değerlendirilmesi: Çiğli örneği*. *İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (31), s. 16-58.

Erdinç, B. (2017). *Kadın-erkek eşitliği ve yerel yönetimler*. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 125-150.

Feminist bellek web sayfası <https://feministbellek.org/kres/>

Günlük-Şenesen, G., Yücel, Y., Yakar Önal, A., Ergüneş, N. ve Yakut-Çakar, B. (2017). *Kadınsız Kentler: Toplumsal Cinsiyet Açısından Belediyelerin Politika ve Bütçeleri*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları. <https://bilgiyay.com/wp-content/uploads/2021/03/kadinsizkentler-ae.pdf>

HÜNEE. (2014). *Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçerisi Şiddet Araştırması Özet Rapor*. *Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü*. <https://cdn.teyit.org/wp-content/uploads/2020/05/hacettepe2014rapor.pdf>

İçişleri Bakanlığı web sayfası. Nüfusu 100 Binin Üzerindeki Belediyeler Kadın Konukevlerini Hizmete Alacak. <https://www.icisleri.gov.tr/nufusu-100-binin-uzerindeki-belediyeler-kadin-konukevlerini-hizmete-alacak>

Kadın Dostu Kentler web sayfası. *Yerel Sahiplik, Diyalog ve Katılım*

Kaymaz Mert, M. (2021). *Avrupa ve Türkiye'den örnekleriyle kadın dostu kentler*. *EURO Politika* (11): 122-129.

Lefebvre, H. (2011), *Kentsel devrim*. (Çev. S. Sezer), İstanbul: Sel Yayıncılık.

Millî eğitim Bakanlığı websayfası <https://www.meb.gov.tr/2023-2024-egitim-ogretim-istatistikleri-aciklandi/haber/34977/tr>

Özsoy B. ve Sipahi, E. B. (2016). *Türkiye'de kadın dostu olma iddiasında bir kent: Gaziantep*. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 25 (3): 35-68.

Şahin, S. K. (t.y), *Sağlıkta yerel yönetimlerin rolü*. https://www.medipol.edu.tr/sites/default/files/document/SD_Dergi_Sayii11-33-36_sayfalar_Salih_Kenan_Sahin.pdf, Erişim Tarihi, 9 Aralık 2024

SPUTNIK Türkiye web sayfası. <https://anlatilanimotesi.com.tr/20241128/belediye-kresleri-polemigi-belediyeler-kres-acabilir-mi-istanbul-ankara-ve-izmirde-kac-kres-var-1090919098.html>

Şener, Ü. (2024). *Belediyelerde kadına yönelik şiddet nasıl ele alınıyor? Nasıl ele alınabilir?* *Toplum ve Hekim*, 39 (5). 393-400.

Şener Ü., İnanç, B., Tuncer, S. (2024). *Belediyelerde Mevcut Durum Analizi*. Ankara: CEİD Yayınları.

Şenol, N. (2008). *Kadın Dostu Kentler Avrupadan Örnekler*, www.kadindostukentler.org/content/docs/outputs/avrupadan-ornekler.pdf Erişim Tarihi, 9 Aralık 2024

Tekin, B. (2024). *Kadınların sağlık hizmetlerine erişimi: Etkileyici faktörler ve bölgesel farklılıklar*, *Şura Akademi Dergisi*, 7, s. 11-123.

TÜİK (2023). *Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) 2023 Sonuçları*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuculari-2023-49684#:~:text=T%C3%BCrkiye'de%20ikamet%20eden%20n%C3%BCfus,9'unu%20ise%20kad%C4%B1nlar%20olu%C5%9Fturdu>. Erişim Tarihi, 9 Aralık 2024

TÜİK web sayfası. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Kent-Kir-Nufus-Istatistikleri-2022-49755>

Türkiye Belediyeler Birliği web sayfası. *CEMR Avrupa Yerel Yaşamda Kadın-Erkek Eşitliği Şartı* https://www.tbb.gov.tr/Tr/icerik_cemr-avrupa-yerel-yasamda-kadin-erkek-esitligi-sarti_304

Yakar Önal, A. (2021). *Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme*. Ankara: CEİD Yayınları.

Yerel Eşitlik Stratejik Planları (YESP) ve Yerel Eşitlik Eylem Planları (YEEM). <http://www.kadindostukentler.com/proje-yeep.php>

Yücel, Y. (2023). *Kadın dostu kentler* <https://feministbellek.org/kadin-dostu-kentler/> Erişim Tarihi, 9 Aralık 2024

Yüksel Kaptanoğlu, İ. (2024). *Sirenler çalmalı: Türkiye'de kadınlara yönelik şiddet*. *Toplum ve Hekim*, 39 (5). 335-338.

Yüksel Kaptanoğlu, İ., Dayan, C., Öngen-Köse, Ç., Hatiboğlu-Kısat, B., Taşdemir-Afşar, S., Özates-Gelmez, Ö. S. ve Ersavaş, Ö. (2023). *Türkiye'de Siyasette Kadınlara Yönelik Şiddet Araştırması*. https://eca.unwomen.org/sites/default/files/2024-01/turkiyede_siyasette_kadimlara_yonelik_siddet_tr_dijital.pdf, Erişim Tarihi, 10 Aralık 2024.